

ПРО «ПОЛОЖЕННЯ ПРО НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ЦЕНТР» ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ (2011-2017 РР.)

Шевченко Світлана Миколаївна
кандидат педагогічних наук
старший науковий співробітник
старший науковий співробітник відділу
історії та філософії освіти
Інституту педагогіки НАПН України

Вступ. У сучасних умовах реформування освіти в Україні все більшої пріоритетності набуває шкільна освіта для дітей з особливими потребами. Від 09 грудня 2010 р. №1224 наказом Міністерства освіти і науки України було затверджено «Положення про спеціальні класи для навчання дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітніх навчальних закладах». Відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту», розділу IV Національного плану дій на 2012 р. було розроблено та затверджено наступне «Положення про навчально-реабілітаційний центр». Саме носієм ціннісних орієнтацій та цілеспрямованого ставлення до таких дітей було у «Положенні про навчально-реабілітаційний центр» (далі НРЦ) (2012). Цей загальноосвітній навчальний заклад для дітей з особливими освітніми потребами, зумовленими складними порушеннями розвитку був спрямований на діяльність здійснення *комплексних реабілітаційних заходів*, спрямованих на відновлення здоров'я, здобуття освіти відповідного рівня, розвиток та корекцію порушень [5]. Саме така основа була *закладена* у новому «Положенні про навчально-реабілітаційний центр» для дітей з особливими потребами.

Важливою метою діяльності НРЦ була реалізація права на освіту дітей з особливими освітніми потребами, зумовленими складними вадами розвитку, їх інтеграція в суспільство шляхом здійснення комплексних реабілітаційних заходів, спрямованих на відновлення здоров'я, здобуття освіти відповідного рівня, розвиток та корекцію порушень.

Мета роботи. За допомогою історико-педагогічної літератури та нормативно-правової бази зробити аналіз роботи навчально-реабілітаційних центрів для дітей з особливими освітніми потребами.

Аналіз історико-педагогічної літератури та нормативно-правової бази уможлиблює твердження, що процес розвитку Робота НРЦ спрямована на комплексний характер, яка забезпечувалася психолого-педагогічними, соціально-побутовими, медичними (лікувально-профілактичними) та фізичними заходами. Реабілітаційний процес включав медичну, фізичну, психолого-педагогічну, соціально-побутову реабілітацію згідно з індивідуальною програмою реабілітації дитини-інваліда, яка відвідувала чи перебувала, навчалася в Центрі.

Матеріали та методи. Для визначення теоретичних основ обраної проблеми опрацьовано законодавчу та нормативну базу досліджуваного періоду й педагогічну літературу.

Результати і обговорення. Ще на початку ХХІ ст. в Україні було створено мережу інтернатних закладів різноманітних типів, що в цілому відповідали потребам населення. У дитячих будинках, школах-інтернатах, навчально-реабілітаційних центрах сформувалися стабільні педагогічні колективи з високим рівнем кваліфікації [4, с. 24–25].

Мережа спеціальних шкільних навчально-виховних закладів для дітей з особливими потребами поступово розширювалася. Збільшувалися форми суспільної допомоги цим дітям. Особливо удосконалювалися освітні потреби пов'язані з диференціацією та удосконаленням чинної моделі корекційного навчання, з відкриттям нових типів шкільних закладів, з інтеграцією цих дітей у загальноосвітній простір. За дослідженнями академіка В.Бондаря то «за останні роки мережа спеціальних закладів поповнилася різними моделями медико-педагогічних комплексів, навчально-реабілітаційними центрами – закладами нового типу державної, комунальної та приватної форм власності (міста Київ, Львів, Миколаїв, Чернігів, Вінниця, Херсон, Житомир та ін.). Добре зарекомендували себе навчально-виховні комплекси школа-дитячий садок

(міста Дніпропетровськ, Запоріжжя, Луцьк, Чигирин та ін.), гімназія для сліпих дітей у Харкові, спеціальні класи при масових загальноосвітніх школах (Херсонська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Сумська області)» [1]. На думку відомого ученого «оригінальні технології корекційного навчання і виховання учнів розробляються і впроваджуються у спеціальних школах (Харківська ім. Короленка, Харківська ім. Н.К. Крупської, Одеська № 19, Київська № 15, Печеніжинська Івано-Франківської обл.), у навчально-реабілітаційних центрах «Хортиця» (Запоріжжя), «Джерело» і «Левеня» (Львів), яким Міністерство освіти і науки надало статус експериментальних педагогічних майданчиків Інституту». Учений вважає, що «розширюються форми спеціалізації та індивідуального навчання дітей-інвалідів. Подальша диференціація закладів спеціальної освіти здійснюється з урахуванням того, наскільки успішно той чи інший тип школи (масова чи спеціальна) створює найсприятливіші умови для психічного розвитку дітей. Завдання дефектологічної науки – виявити та обґрунтувати ті технології навчання, які найбільшою мірою відповідають освітнім потребам дитини і можуть реалізуватися у процесі навчання» [1].

Навчально-реабілітаційні центри розглядали комплексний цілісний процес, у контексті якого психолого-педагогічний супровід, що був одним з основних. Законодавство в галузі освіти передбачало можливість створення загальноосвітнього навчального закладу нового типу - навчально-реабілітаційних центрів (для дітей з особливими освітніми потребами, зумовленими складними вадами розвитку). Саме у таких центрах діти з інвалідністю, ускладненою тяжкими порушеннями розвитку (у тому числі діти, які самостійно не пересуваються) могли здобувати освіту відповідного рівня у поєднанні з реабілітаційними послугами [5].

Важливою умовою роботи у навчально-реабілітаційних центрах було надання корекційно-розвиткових послуг постійному контингенту (діти з особливими освітніми потребами, які є учнями НРЦ) та змінному (вихованці дошкільних навчальних закладів з інклюзивними групами, учні класів з

інклюзивним навчанням та спеціальних класів ЗНЗ, учні, які навчалися за індивідуальною формою навчання та інші) [2, с. 81]. Крім того в організаційну діяльність НРЦ входило надання корекційно-розвиткової та реабілітаційної допомоги дітям з особливими освітніми потребами за індивідуальною формою навчання. Особлива роль в НРЦ полягала в забезпеченні інноваційного розвитку вітчизняної реабілітаційної педагогіки та її наближення до міжнародних стандартів у цій сфері [3, с. 4]. Отже, на певних етапах розвитку нашого суспільства виникали різні типи навчально-виховних закладів інтернатного типу (дитячі притулки, дитячі будинки, загальноосвітні школи-інтернати, школи-інтернати з поглибленим вивченням окремих предметів, гімназії-інтернати, ліцеї-інтернати, санаторні школи-інтернати, спеціальні школи-інтернати для дітей з вадами розвитку, школи соціальної реабілітації тощо) але теоретичні основи створення навчально-реабілітаційних центрів передбачали різнотипність та універсальність від навчально до реабілітаційного.

Підсумок. Таким чином, їх особлива роль полягала у забезпеченні інноваційного розвитку вітчизняної реабілітаційної педагогіки. Нами встановлено, що «Положення про навчально-реабілітаційний центр» затверджене у 2012 р. було як один із чинників реформування шкільної освіти для дітей з особливими потребами у досліджуваний період. Доведено, що воно діяло аж до 6 березня 2019 р. та було удосконалене у 2020 р.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бондар В., Золотоверх В. (2016). Інтерпретація еволюції спеціальної освіти: зародження, становлення, розвиток. Дата конвертації (05.05.2016). <https://res.in.ua/vitalij-bondar.html>
2. Литовченко С. (2017). Навчально-реабілітаційний центр як сучасна форма організації освіти дітей з порушеннями слуху. Особлива дитина: навчання і виховання. (Вип. 1). (78-85).
3. Нечипоренко В.В. (2013). Системний розвиток навчально-

реабілітаційного центру як відкритої інноваційної соціально-освітньої інституції: монографія. Запоріжжя: Видавництво Хортицького національного навчально-реабілітаційного багатoproфільного центру. (520).

4. Покась В.П. (2012). Зміна філософської парадигми управління навчально-виховним процесом інтернатних закладів освіти України. Київ: Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. (34).

5. Прес-служба МОН. (2010). Реформи Міністра Івана Вакарчука. (13.03.2010). [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://galinfo.com.ua/news/reformy_ministra_vakarchuka_64875.html